

KARTA EWIDENCYJNA ZABYTKU NIERUCHOMEGO NIEWPISANEGO DO REJESTRU ZABYTKÓW

1. Nazwa

**HISTORYCZNY UKŁAD RURALISTYCZNY
WSI STARY GIERAŁTÓW**

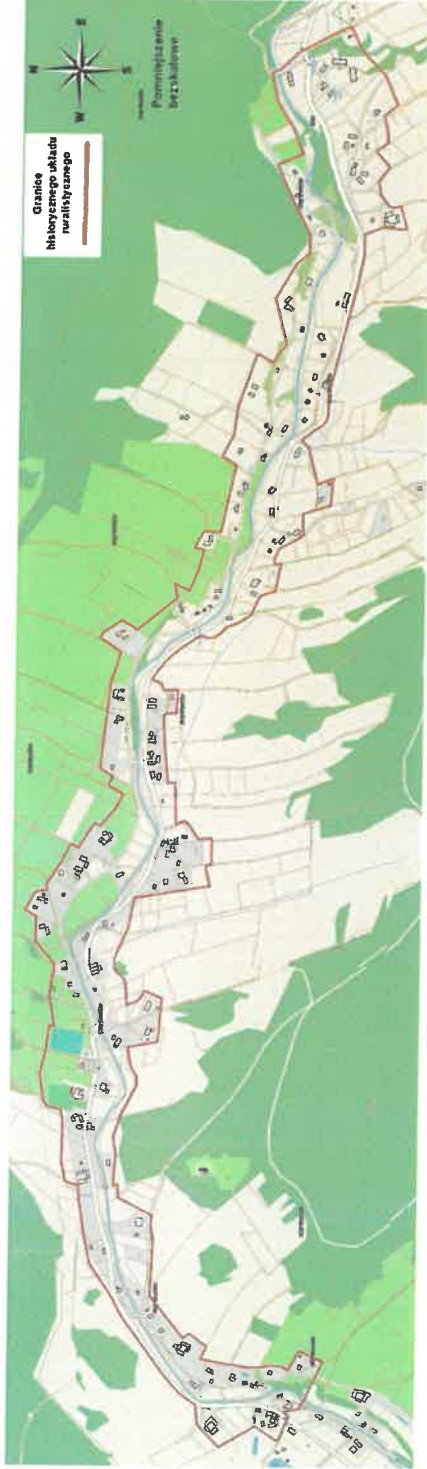
2. Czas powstania

XIV w.

3. Miejscowość

STARY GIERAŁTÓW

9. Materiały graficzne

4. Adres (ulica, nr posesji)

5. Przynależność administracyjna

województwo: **DOLNOŚLĄSKIE**

powiat: **KŁODZKI**

gmina: **STRONIE ŚLĄSKIE**

6. Współrzędne geograficzne

50°18'31"N16°55'50"E

7. Użytkowanie obecne

MIESZKALNE

ROLNICZE

8. Stan zachowania

3

10. Istniejące zagrożenia, najpilniejsze postulaty konserwatorskie

NAZWY: Geraczdorf (1346 r.), Gerhardsdorf (1418 r.), Altgirßdorf (1632 r.), Alt Gersdorf (1789 r.), Altgersdorf/ Alt Gersdorf (do 1945 r.), Stary Gieraków (1947 r.).

HISTORIA: Stary Gieraków jest wzmiankowany pierwszy raz w źródłach historycznych w 1346 r. Wieś należała wówczas do dóbr zamku Karpień. Została założona na prawie niemieckim i posiadała wolne sołectwo. W 1684 r. mieszkało tutaj 54 kmieci i 48 zagrodników. W 1789 r. w Starym Gierakowie wzmiankuje się szkołę, młyn wodny i 611 mieszkańców. We wsi działało m. in. 2 piekarnie, bednarz, rzeźnik, kowal i kilku tkaczy. W tym samym roku wzniesiono tu barokowy kościół św. Michała Archanioła. Wówczas powstała także niewielka kapliczka domkowa. W 1845 r. w miejscowości istniało 153 domy, zaś liczba mieszkańców wynosiła 690. W 1939 r. we wsi mieszkało 662 osoby. W latach 90. XX w. liczba ta zmalała o ponad połowę. W ostatnich latach obserwuje się znaczny przyrost nowej zabudowy mieszkalnej oraz znaczny zanik zabudowy historycznej, pochodzącej w niektórych przypadkach z przełomu XVIII i XIX w. Stary Gieraków to wieś łańcuchowa, o czytelnym układzie ruralistycznym.

Istniejące zagrożenia, postulaty konserwatorskie, źródła i literatura – załącznik do karty ewidencyjnej nr 1.

11. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (daty, imiona i nazwiska wypełniających)

12. Opracowanie karty ewidencyjnej (autor, data i podpis)

sierpień 2022 r.

Kamil Pawłowski

Kamil Pawłowski

ZAŁĄCZNIK DO KARTY EWIDENCYJNEJ

Nr 1

1. Miejscowość	STARY GIERALTÓW	5. Nazwa zabytku (jak w karcie), adres	6. Zawartość załącznika
2. Gmina	STRONIE ŚLĄSKIE	HISTORYCZNY UKŁAD RURALISTYCZNY WSI STARY GIERALTÓW	ISTNIEJĄCE ZAGROŻENIA: POSTULATY KONSERWATORSKIE ŹRÓDŁA I LITERATURA
3. Powiat	KŁODZKI		
4. Województwo	DOLNOŚLĄSKIE		

ISTNIEJĄCE ZAGROŻENIA:

- przekształcenia istniejącego układu ruralistycznego wynikające z intensywnego rozwoju zabudowy usługowej i mieszkaniowej oraz ruchu turystycznego;
- modernizacja istniejącej, historycznej zabudowy z wykorzystaniem materiałów i rozwiązań ahistorycznych;

POSTULATY KONSERWATORSKIE:

- zachowanie charakterystycznych cech układu ruralistycznego, objętego ochroną konserwatorską, zwłaszcza dążenie do kontynuacji historycznego rozplanowania wsi;
- w przypadku nowych inwestycji zachowanie typowych cech zabudowy ziemi kłodzkiej, tj. bryły, formy, materiałów wykończeniowych (drewno, kamień);
- modernizacja istniejącej zabudowy mieszkalno-gospodarczej z poszanowaniem substancji zabytkowej, bryły i formy;
- zachowanie historycznej zieleni wiejskiej oraz elementów małej architektury sakralnej;
- eliminacja elementów ahistorycznych, powstałych po 1945 r. niewpisujących się w historyczny układ ruralistyczny.

ŹRÓDŁA I LITERATURA

Archiwum Wojewódzkiego Urzędu Ochrony Zabytków we Wrocławiu, Delegatura w Wałbrzychu

- Rybka-Ceglecka, *Studium środowiska kulturowego gminy Stronie Śląskie*, woj. wałbrzyskie, t. II, Wrocław 1996.

Kögler J., *Die Chroniken der Grafschaft Glatz*, Bd. 1, *Die Stadt- und Pfarrechroniken von Lewin, Mittelwalde, Wünschelburg, Neurode, Wilhelmsthal*, 1892.
Knie J., *Alphabetisch-statistisch-topographische Uebersicht der Dörfer, Flecken, Städte und andern Orte der Königl. Preuß. Provinz Schlesien*, Breslau 1830.
Knie J., *Alphabetisch-statistisch-topographische Uebersicht der Dörfer, Flecken, Städte und andern Orte der Königl. Preuß. Provinz Schlesien*, 1845.
Słownik geografii turystycznej Sudetów, T. 16, *Masyw Śnieżnika i Góry Bialskie*, Warszawa 1993.
Zimmermann F.A., *Beyträge zur Beschreibung von Schlesien*, Bd. 9, Brieg 1789.

Kartografia

F.C. Werde, *Kriegskarte*..., z poł. XVIII.
Mapa Hrabstwa Kłodzkiego z lat 1747–1752.
Messtischblatt, 5667 Bad Landeck, 1912.

Opracowanie załącznika:
(data i podpis):

sierpień 2022 r.

Kamil Pawłowski

